

Sygn. akt I C 2178/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 czerwca 2017 r.

Sąd Okręgowy w Toruniu Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSO Wojciech Modrzyński

Ławnicy :

Protokolant: : st. sekr. sądowy Monika Falkiewicz po rozpoznaniu w dniu 5 czerwca 2017 r. w Toruniu sprawy z powództwa G. K. przeciwko W. Z. (1) o zachówek

1. Zasądza od pozwanej W. Z. (1) na rzecz powódki G. K. kwotę 100.031,51 zł (sto tysięcy trzydzieści jeden 51/100 złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 22 października 2013 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku oraz ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty;

2. oddala powództwo w pozostałej części;

3. nakazuje pobrać od W. Z. (1) na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Toruniu kwotę 7.518,30 zł (siedem tysięcy pięćset osiemnaście złotych trzydzieści groszy) tytułem kosztów postępowania

4. zasądza od pozwanej W. Z. (1) na rzecz powódki G. K. kwotę 2160 zł (dwa tysiące sto sześćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

5. Kosztami postępowania od uiszczenia których zwolniona była powódka obciąża

Skarb Państwa

Wojciech Modrzyński

IC 2178/14

UZASADNIENIE

Do Sądu Okręgowego w Toruniu wpłynął pozew G. K. przeciwko W. Z. (1) o zapłatę kwoty 125.000 zł z ustawowymi odsetkami od 21 października 2013 roku do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu swego pozwu powódka wskazała, iż jest wraz z pozwaną sę córkami H. G.. H. G. zmarła w dniu 20 września 2013 roku. Zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w T. z dnia 7 maja 2014 roku w sprawie sygn. akt XI Ns 186/14 powódka nabyła spadek w 1/4 części. Powódka nie otrzymała żadnych przysporzeń na skutek dziedziczenia, gdyż przed śmiercią spadkodawczyni podarowała posiadany przez siebie majątek pozwanej W. Z. (1). Spadkodawczyni posiadała nieruchomości:

a) w M. o pow. 0,63 ha, działka nr (...), dla której SR prowadzi KW (...) (spadkodawczyni była współwłaścicielem w 1/2 części)

b) Nieruchomość zabudowana położoną w W. o pow. 0,64 ha, działka nr (...) dla której SR prowadzi KW (...) (spadkodawczyni była wyłącznym właścicielem).

Wartość nieruchomości to 1.000.000 zł, a scheda to 1/8 czyli 125.000 zł. W ocenie pełnomocnika powódki darowizny podlegają zaliczeniu na poczet schedy spadkowej i powinny zostać uwzględnione przy obliczaniu należnego powódce zachowku. Zgodnie z art. 991§2 k.c. uprawnionemu, który nie otrzymał należnego mu zachowku przysługuje przeciwko spadkobiercy roszczenia o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku. Powódka nie otrzymała żadnej darowizny i nie odziedziczyła niczego po matce, która za życia rozdisponowała cały swój majątek. Termin naliczania odsetek obliczono na 7 dni od wezwania pozwanej do dobrowolnej zapłaty.

W odpowiedzi na pozew pełnomocnik pozwanej W. Z. (1) wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powódki zwrotu kosztów postępowania. W uzasadnieniu swego stanowiska pełnomocnik pozwanej przyznał, iż pozwana otrzymała od matki za jej życia darowizny obejmujące nieruchomości wskazane w pozwie. W ocenie pełnomocnika wartość nieruchomości została jednak w pozwie zawyżona i nie uwzględnia nakładów poczynionych na nieruchomości przez męża spadkodawczyni - R. G. (1). R. G. (1) zawarł z żoną w dniu 24 października 2001 roku umowę majątkową małżeńską znosząca ustrój wspólności majątkowej małżeńskiej i dokonał częściowego podziału majątku wspólnego. W następstwie tych czynności spadkodawczyni stała się wyłączną właścicielką nieruchomości dla której urządzona jest Księga wieczysta KW nr (...). Po zawarciu powyższej umowy spadkodawczyni nadal zamieszkiwała wspólnie z mężem, który poniósł znaczące nakłady na nieruchomość będącą majątkiem spadkodawczyni oraz drugą z nieruchomości, która pozostawała we współwłasności spadkodawczyni i R. G. (1). Spadkodawczyni przez wiele lat nie pracowała i pozostawała na wyłącznym utrzymaniu męża. R. G. (1) poniósł następujące nakłady na nieruchomości: wykonał elewację zewnętrzną o wartości 20.000 zł, wymienił 1/3 część dachówek na dachu, wymienił opierzenie dachu o wartości 10.000 zł, wykonał schody wejściowe z kamienia o wartości 25.000zł, wymienił drzwi wejściowe – 16.000 zł, wyremontował taras i zamontował balustrady – 8000 zł. powyższe prace wykonane zostały w ramach remontu domu w 2010 roku.

R. G. (1) wybudował także w 2004 roku budynek biurowy o powierzchni około 200 m², dokonał utwardzenia gruntu i położył kostkę brukową o powierzchni około 7000m², na działce dla której prowadzona jest Księga Wieczysta KW (...). Wartość powyższych prac wyniosła około 523.000 zł.

Ponadto pełnomocnik pozwanej podniósł, iż powódka otrzymała za życia matki szereg darowizn, których obecna wartość znacząco przekracza wartość należnego powódce zachowku. W 1985 roku kiedy powódka spowodowała niedobór w kasie sklepu, w którym pracowała matka podarowała jej równowartość dzisiejszych 54.000 zł. kolejna darowiznę powódka otrzymała w wysokości 40.000 zł w 2010 roku. poza tym powódka wielokrotnie, najczęściej w okresie kiedy pozostawała bez pracy otrzymywała od matki znaczące kwoty pieniędzy, których wartość według pozwanej wynosi około 80.000 zł. W tej sytuacji dokonane na rzecz powódki darowizny znacząco przekraczają wartość należnego jej zachowku i dlatego na podstawie art. 1000§2 k.c. powództwo winno zostać oddalone.

Pismem z dnia 23 grudnia 2014 roku pełnomocnik powódki w odniesieniu do złożonej odpowiedzi na pozew podtrzymał żądanie pozwu i zaprzeczył okolicznościom wskazanym w odpowiedzi na pozew w szczególności zaprzeczył aby powódka kiedykolwiek otrzymała od swojej matki darowiznę podlegającą zaliczeniu na poczet schedy spadkowej. Pełnomocnik powódki wskazał także, iż twierdzenie, że H. G. nie pracowała i pozostawała na wyłącznym utrzymaniu męża nie jest do końca prawdziwe. Należy pamiętać, iż od 2001 do 2009 roku H. G. była współwłaścicielką połowy nieruchomości, na której R. G. (1) prowadził swoją działalność gospodarczą.

Na rozprawie strony podtrzymały swoje stanowiska.

Sąd ustalił, co następuje:

H. G. i R. G. (1) pozostawali w związku małżeńskim od 15 maja 1976 roku. Ze związku tego urodziła się jedna córka – W. Z. (1). H. G. posiadała także dziecko pozamałżeńskie – G. K.. Spadkodawczyni miała również syna, który zginął w wypadku samochodowym i pozostawił dwoje dzieci: S. T. i O. G..

Dowód: okoliczność bezsporna

W dniu 24 października 2001 roku R. i H. G. zawarli umowę majątkową małżeńską, którą wyłączyli wspólność majątkową małżeńską. Umową notarialną z dnia 24 października 2001 roku małżonkowie G. dokonali częściowego podziału majątku wspólnego w skład którego wchodziły:

a) nieruchomości gruntowa o powierzchni 0,6400 ha zabudowana domem mieszkalnym murowanym wybudowanym w 1997 roku o powierzchni użytkowej 200m² oraz warsztatem samochodowym – halą z dwoma stanowiskami dla samochodów osobowych o powierzchni 400m² położona w Gminie W., dla której w Sądzie Rejonowym w T. prowadzona jest Księga Wieczysta KW (...)

b) majątek zgromadzony przez R. G. (1) w ramach prowadzonej przez niego działalności gospodarczej pod nazwą (...).

R. i H. G. dokonali umownego podziału majątku wspólnego, w wyniku którego H. G. otrzymała na wyłączną własność nieruchomości zabudowaną domem mieszkalnym i halą warsztatową, a R. G. (1) zatrzymał na wyłączną własność przedsiębiorstwo związane z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą. Strony zgodnie określiły wartość majątku podlegającego podziałowi na kwotę 400.000 zł.

Przed zawarciem umowy o podział majątku wspólnego przez Sądem Okręgowym w T. prowadzone było postępowanie o rozwiązanie małżeństwa H. G. i R. G. (1) przez rozwód z winy pozwanego. H. G. w swoim pozwie wskazywała, iż mąż znęca się nad nią fizycznie, dopuścił się pobicia, na dowód czego złożyła obdukcje lekarskie. W postępowaniu o rozwód H. G. domagała się zasądzenia od pozwanego na swoją rzecz alimentów w kwocie 1500 zł miesięcznie. Zawierając umowę o zniesieniu wspólności majątkowej, dokonując podziału majątku wspólnego małżonkowie G. pojednali się, a sprawa o rozwód zakończyła się umorzeniem postępowania.

Dowód: umowa notarialna Rep. A nr (...)k-42 -43

Umowa notarialna Rep. A nr (...)k-44-47

Dokumenty z akt IC 335/01 k- 2,4,34

Po zawarciu umowy majątkowej małżeńskiej małżonkowie G. nadal wspólnie zamieszkiwali w domu położonym w W.. R. G. (1) osiągał znaczne zyski z prowadzonej działalności gospodarczej – (...). H. G. nie pracowała. Około 2010 roku przeprowadził remont domu mieszkalnego. W domu wykonał elewację zewnętrzną wraz z izolacją ścian zewnętrznych, przeprowadził remont dachu i wymienił około 1/3 część poszycia z dachówek na nowe, wymienił opierzenie dachu, wykonał schody wejściowe z kamienia naturalnego i wymienił drzwi wejściowe. Ponadto wyremontował taras, położył na nim terakotę i zamontował balustrady. Schody prowadzące do domu wykonane zostały przez pracowników firmy (...) z granitu. Ich koszt wyniósł około 25.000 zł. Ponadto na zlecenie R. G. (1) w domu zamontowano kamienne parapety zewnętrzne o wartości 3000 zł. R. G. (1) zamówił także blaty kuchenne granitowe i granitowy stół do pokoju.

Dowód: zeznania świadka A. G. złożone 9.02.2015r., 00:07:40 k-80

Druga z nieruchomości należąca do małżonków G., dla której w Sądzie Rejonowym w T. prowadzona jest Księga Wieczysta KW (...) nadal pozostawała we współwłasności po 1/2 części na rzecz R. G. (1) i 1/2 części na rzecz H. G.. Powyższa nieruchomość przylega bezpośrednio do nieruchomości zabudowanej domem mieszkalnym. Nieruchomość tę R. G. (1) wykorzystuje przy swojej działalności gospodarczej. Na nieruchomości tej usytuowane są budynki biurowe, hale i plac manewrowy dla samochodów ciężarowych. Na powyższą nieruchomość R. G. (1) dokonał szeregu nakładów ze swego majątku osobistego. Przede wszystkim przed rozpoczęciem budowy musiał dokonać wymiany części ziemi na działce i wyrównać jej poziom. W 2004 roku R. G. (1) wybudował budynki biurowe i hale, a następnie wyłożył działkę na powierzchni około 7000m² kostką brukową.

Aktualna wartość udziału należącego do H. G. (będącego przedmiotem darowizny na rzecz pozwanej) wynoszącego 1/2 części w nieruchomości położonej w M. (KW (...)) wynosi 243.000 zł. Wartość udziału spadkodawczyni w tej nieruchomości po uwzględnieniu nakładów R. G. (1) i ich odliczeniu od wartości nieruchomości wynosi 94.500 zł.

Wartość rynkowa nieruchomości położonej w W. i zabudowanej domem mieszkalnym (KW (...)) wynosi 957.000 zł. Wartość rynkowa nieruchomości po uwzględnieniu i odliczeniu nakładów czynionych przez R. G. (1) wynosi 702.000 zł

Dowód: zeznania świadka R. G. (1) złożone 9.02.2015r., 00:38:08 k-81

zeznania świadka T. Z. złożone 9.02.2015r., 01:30:29 k-83

zeznania świadka S. K. złożone 9.02.2015r., 02:08:17 k-84

zeznania świadka K. Z. (1) - złożone 16.12.2015r., 00:10:47 k-199

zeznania świadka K. Z. (2) złożone 15.02.2016r., 00:00:17 k-203

opinia biegłego D. A. k- 105 – 148 i 163 i n.

Umową darowizny z dnia 12 września 2007 roku H. G. darowała swojej córce W. Z. (1) własność nieruchomości położonej w W. dla której w Sądzie Rejonowym w T. prowadzona jest Księga wieczysta KW (...). Umową darowizny z dnia 27 stycznia 2009 roku H. G. przeniosła na córkę własność udziału wynoszącego 1/2 części w nieruchomości położonej w M. dla której w Sądzie Rejonowym w T. prowadzona jest Księga Wieczysta KW (...).

Dowód: okoliczność niesporna

H. G. zmarła 20 września 2013 roku w B.. Zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w T. z dnia 7 maja 2014 roku w sprawie sygn. akt XI Ns 186/14 spadek po niej na podstawie przepisów ustawy nabyli: mąż R. G. (1), G. K. w 1/4 części każde z nich oraz wnuki S. T. i O. G. w 1/8 części każde z nich. W skład spadku po H. G. wchodzi kilka nieruchomości w tym szafa wisząca, komoda, lodówka, zmywarka, płyta granitowa z piekarnikiem, pochłaniacz, zlewozmywak, lampa wisząca, rogowka ze skóry, fotel ze skóry, ława tv Sony, stolik pod TV, lampa wisząca, obraz z widokiem T., Obraz – pejzaż gór, zegarek, cztery łańcuszki na szyję z zawieszkami, pięć korale, piętnaście par kolczyków, trzy bransoletki na rękę, płaszcz ze skóry, płaszcz materiałowy, spodnie, sukienki – 12 sztuk, bluzki 20 sztuk, marynarki – 8 sztuk, obuwiu – 20 sztuk o łącznej wartości 5200 zł.

Dowód: postanowienie SR k- 7

Spis inwentarza k-239

H. G. i R. G. (1) wraz z córką W. Z. (1) zamieszkiwali wspólnie w domu będącym własnością spadkodawczyni, a następnie pozwanej w W.. W. Z. (1) od 12 lat wraz z mężem zamieszkuje oddzielnie. Najpierw zamieszkiwała w mieszkaniu w T., a następnie w swoim domu jednorodzinnym. T. Z. prowadzi swoją firmę transportową. Współpracuje ze swoim teściem. Siedziba jego firmy mieści się w biurach należących do R. G. (1). W tym samym miejscu (tym samym biurowcu) R. G. (1) prowadzi swoją firmę.

G. K. nigdy nie zamieszkiwała w tym domu. Od wczesnej młodości mieszkała w C.. G. K. przez wiele lat zmagiała się z chorobą alkoholową. Matka H. G. przez wiele lat wspomagała córkę. Pomagała jej znaleźć odpowiednie ośrodki leczące z uzależnienia, wspomagała ją w niewielkim stopniu finansowo w codziennym życiu, kilka razy zabrała ją ze sobą na wczasy nad morze. Czasem wspierała córkę drobnymi kwotami pieniędzy. Pomagała również swojemu wnukowi – synowi powódki, któremu pomogła finansowo dwukrotnie wyremontować uszkodzony przez niego samochód u mechaników męża. Wnuk spadkodawczyni poruszał się samochodem osobowym marki (...) z 1997-98. Dwukrotnie poważnie uszkodził samochód. Koszty jego naprawy przekraczały wartość pojazdu. H. G. zwróciła się o pomoc w jego naprawie do R. G. (2), który prowadzi warsztat samochodowy na terenie firmy R. G. (1). Naprawa samochodu była

nieopłacalna z punktu widzenia ekonomicznego. Jednak H. G. poprosiła o pomoc i R. G. (1) zdecydował się jej pomóc. Spadkodawczyni przekazała łącznie około 8000 zł na naprawę tego samochodu.

Dowód: zeznania świadka A. D. złożone 9.02.2015r., 00:16:17 k-80

zeznania świadka J. D. złożone 9.02.2015r., 00:30:02 k-81

Sąd zważył, co następuje:

Powyższy stan faktyczny został ustalony w oparciu o zeznania świadków: A. G., A. D., R. G. (1), T. Z., R. G. (2), S. K., W. U., K. Z. (1), K. Z. (2) złożone do akt sprawy dokumenty, opinię biegłego D. A. oraz zeznania stron postępowania.

Sąd uznał zeznania świadków: A. G., T. Z., R. G. (2), S. K., K. Z. (1) i K. Z. (2) za wiarygodne. Zeznania te są spójne logiczne i konsekwentne. Świadkowie potwierdzili, iż od momentu kiedy spadkodawczyni stała się właścicielką domu mieszkalnego i współwłaścicielką nieruchomości, na której jej mąż prowadził działalność gospodarczą to właśnie R. G. (1) czynił znaczące nakłady ze swego majątku osobistego podnoszące wartość nieruchomości. T. Z. opisał relacje łączące powódkę ze zmarłą matką. Potwierdził, iż powódka jest uzależniona od alkoholu. Wskazał, iż przez wiele lat obie nie utrzymywały bliskich relacji. Zmieniło się to w ostatnich latach życia spadkodawczyni, kiedy zaczęła ona wspólnie z córką wyjeżdżać na wakacje nad morze. Sąd nie uznał za wiarygodnych zeznań T. Z. w zakresie rzekomej darowizny jaką miała otrzymać powódka od matki w 2010 roku w wysokości 40.000 zł. Jak sam wskazał T. Z. nie był nigdy świadkiem przekazywania powódce jakichkolwiek pieniędzy. O darowiznie słyszał wyłącznie od swojej żony. Nie budzi wątpliwości, iż z uwagi na to iż świadek jest mężem pozwanej jest zainteresowany rozstrzygnięciem w niniejszej sprawie.

Sąd uznał także za wiarygodne zeznania świadków: A. D., J. D.. Oboje byli bliskimi znajomymi H. G.. Świadkowie zamieszkują w R. i odwiedzali małżonków G. kilka razy w roku. Opisali relacje łączące H. G. z córką G.. Potwierdzili, iż wspomagała ona córkę w walce z nałogiem.

Sąd uznał zeznania R. G. (1) za wiarygodne wyłącznie w zakresie ustalonego stanu faktycznego. W ocenie Sądu zeznania te są wiarygodne w zakresie remontów i nakładów czynionych na obie nieruchomości. Sąd nie uznał jego zeznań w zakresie darowizn jakich miała dokonywać spadkodawczyni na rzecz powódki. R. G. (1) pozostaje w konflikcie z powódką, jest ojcem pozwanej. Rzekome darowizny przekazywane powódce nie zostały potwierdzone żadnymi dokumentami. Świadek podkreślał, iż w jego obecności spadkodawczyni miała przekazać powódce kwotę 40.000 zł na remont mieszkania. Warto podkreślić, iż z zeznań świadka wynika, iż spadkodawczyni nigdzie nie pracowała. Pozostawała wyłącznie na jego utrzymaniu. Jak wskazał przekazywał żonie kwotę 10.000 zł na prowadzenie domu i nie interesował się innymi sprawami domowymi. Rzekoma darowizna w kwocie 40.000 zł nie została potwierdzona jakąkolwiek umową pisemną, powódka nie pokwitowała odbioru tej kwoty, umowa nie została zgłoszona do urzędu skarbowego. Jest to sprzeczne z zasadami doświadczenia życiowego, które wskazują, iż człowiek otrzymujący środki przekraczające znacząco wartość jego rocznych dochodów stara się zabezpieczyć możliwość udokumentowania otrzymania takich środków choćby z punktu widzenia podatkowego. Również w przypadku darczyńcy sytuacja taka nie stwarzała by niejasności podatkowych. Skoro H. G. otrzymywała pieniądze od męża i od niego de facto pochodziła kwota 40.000 zł, to zdziwienie budzi zachowanie R. G. (1), który w żaden sposób nie zadbał o możliwość udokumentowania tej umowy, choćby ze względów podatkowych i skarbowych. R. G. (1) na co dzień prowadzi dużą firmę i niewątpliwie jego świadomość w zakresie obowiązków podatkowych, konsekwencji skarbowych czy zawierania umów przekraczają wiedzę przeciętnego człowieka. Tym bardziej, iż darowizna dotyczyła córki jego żony, która od wielu lat jest uzależniona od alkoholu i w przeszłości sprawiała rodzinie wiele kłopotów.

Sąd nie uznał za wiarygodnych zeznań W. U. w zakresie dokonanej darowizny w wysokości 40.000 zł na rzecz powódki za wiarygodnych. Świadek wskazywał, iż przyjechał do H. i R. G. (1) w 2010 roku, będąc zainteresowany kupnem samochodu należącego do R. G. (1). W domu była wyłącznie H. G.. H. G. miała przekazać pieniądze w obecności świadka. Zeznania te są sprzeczne z zeznaniami R. G. (1), który podkreślał, iż był obecny przy przekazaniu pieniędzy. Zeznania te sprzeczne są także z zasadami doświadczenia życiowego. Budzi wątpliwość Sądu w jakim celu H. G. miała

zapraszać obcą osobę i od razu pokazywać jej pieniądze i opowiadać o ich przeznaczeniu. Świadek wskazywał, iż była to kwota 40.000 zł. Warto podkreślić, iż z zeznań świadka wynika, iż gdy przyjechał R. G. (1) nie było w domu, a świadek widział przekazanie pieniędzy. Z zeznań R. G. (1) wynika, iż był on obecny przy przekazaniu pieniędzy. Te różnice w zeznaniach nie pozwalają na przyjęcie, ich za wiarygodne. Zdziwienie Sądu budzi także, H. G. dokonując rzekomej darowizny miała te pieniądze przekazać córce u siebie w domu. Warto podkreślić, iż G. K. nie posiada samochodu. W tej sytuacji musiałyby poruszać się środkami komunikacji publicznej do domu w C. ze znaczną gotówką przy sobie. W ocenie Sądu zachowania takie sprzeczne są z zasadami doświadczenia życiowego. Gdyby faktycznie powódka otrzymała tak znaczną ilość gotówki to niewątpliwie zwróciłaby się o pomoc do siostry lub swojego syna aby zawiózł ją do domu samochodem.

Sąd uznał za w pełni wiarygodną opinię biegłego z zakresu szacowania nieruchomości D. A.. D. A. ma duże, wieloletnie doświadczenie w szacowaniu nieruchomości. Opinia jest rzetelna, kompletna i odpowiada na pytania Sądu sformułowane w tezie dowodowej w sposób jasny, spójny i logiczny. Biegły dokonał oględzin obu nieruchomości ocenił ich stan, porównał rynek nieruchomości i ustalił w oparciu o metodę porównawczą wartość rynkową nieruchomości. Przy wycenie uwzględnił także wszelkie nakłady jakie poczynił R. G. (1) na obie nieruchomości. W ocenie Sądu opinia jest sporządzona w oparciu o prawidłową metodologię, a wnioski z niej płynące są logiczne, konsekwentne i przekonujące.

Sąd uznała za w pełni wiarygodne dokumenty złożone do akt sprawy, w tym odpisy aktów notarialnych, sporządzony spis inwentarza. Żaden z powyższych dokumentów nie był kwestionowany przez żadną ze stron, a ich prawdziwość nie budziła wątpliwości Sądu.

Sąd uznał za w pełni wiarygodne zeznania powódki. Są one logiczne, konsekwentne i korespondują z materiałem dowodowym, który Sąd uznał za wiarygodny i stanowił podstawę ustaleń faktycznych.

Sąd uznał zeznania pozwanej za wiarygodne wyłącznie w zakresie ustalonego stanu faktycznego. Sąd nie uznał za wiarygodnych zeznań pozwanej w zakresie rzekomych darowizn jakie jej matka miała czynić na rzecz G. K.. Zeznania te nie zasługują na uwzględnienie z tych samych powodów dla których Sąd odmówił wiarygodności zeznaniom R. G. (1) i W. U.. Warto podkreślić, iż pozwana w swoich zeznaniach wskazywała, iż była obecna przy przekazywaniu pieniędzy siostrze, co pozostaje w sprzeczności z zeznaniami W. U. i R. G. (1).

Stan faktyczny w znacznej części był niesporny między stronami. Okolicznością bezsporną był fakt dokonania przez spadkodawczynię H. G. darowizn obejmujących własność nieruchomości zabudowanej domem mieszkalnym w W. i udziału w nieruchomości na której R. G. (1) prowadzi działalność gospodarczą w M. na rzecz córki W. Z. (1).

W niniejszej sprawie powódka domagała się ostatecznie zasądzenia od pozwanej kwoty 125.000 zł tytułem zachowku (art. 991 k.c.) po swojej zmarłej matce – H. G.. Spór dotyczył kwestii, czy H. G. dokonała na rzecz powódki darowizny, a jeśli tak to czy ich wartość przewyższała wartość należnego powódce zachowku.

Zgodnie z treścią art. 991 § 1 k.c., uprawnionymi do zachowku są zstępni, małżonek oraz rodzice spadkodawcy, jeżeli byliby powołani do spadku z ustawy. Nie ulega wątpliwości, że uprawnionymi do zachowku mogą być także spadkobiercy, których udział w spadku nie pokrywa należnego im zachowku. Status spadkobiercy nie wyklucza możliwości wystąpienia – stosownie do dyspozycji art. 1000 k.c. – z roszczeniem o zachówek wobec podmiotu obdarowanego przez spadkodawcę (wyr. SN z 30.1.2008 r., III CSK 255/07, Biul. SN 2008, Nr 4, poz. 13). Jeżeli wskutek powołania do dziedziczenia osoby te nie uzyskały należnego im zachowku w całości, mogą one żądać spełnienia świadczenia pieniężnego uzupełniającego zachówek. Odpowiedzialność obdarowanych za zachówek ma charakter subsydiarny. Uprawniony do zachowku swoje roszczenie z tego tytułu powinien skierować w pierwszej kolejności przeciwko spadkobiercy (spadkobiercom), w drugiej zaś – przeciwko zapisobiercom windykacyjnym. Jeżeli jednak nie może otrzymać od nich zachowku, przysługuje mu odpowiednie roszczenie przeciwko osobie, która otrzymała od spadkodawcy darowiznę doliczoną do spadku (art. 993-995 k.c.). W takiej sytuacji, jak stanowi art. 993 k.c., przy obliczaniu zachowku dolicza się do spadku m.in. darowizny dokonane przez spadkodawcę. Przy obliczaniu zachowku nie dolicza się do spadku jedynie, wymienionych w art. 994 k.c., drobnych darowizn, zwyczajowo w danych

stosunkach przyjętych, ani dokonanych przed więcej niż dziesięciu laty, licząc wstecz od otwarcia spadku, darowizn na rzecz osób niebędących spadkobiercami albo uprawnionymi do zachowku.

Należy zauważyć że uprawnienie do zachowku przysługuje ze względu na szczególny, bardzo bliski stosunek rodzinny, istniejący między uprawnionym do zachowku a spadkodawcą. Służy urzeczywistnieniu obowiązków moralnych, jakie spadkodawca ma względem swoich najbliższych oraz realizacji zasady, że nikt na wypadek swojej śmierci nie może rozporządzić swoim majątkiem dobrowolnie z pominięciem swoich najbliższych. Akcentowana jest też teza, że prawo do zachowku służy ochronie najbliższych członków rodziny spadkodawcy przed jego arbitralnością w rozrządzeniu majątkiem na wypadek śmierci (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 30 października 2003 r., IV CK 158/02, 30 stycznia 2008 r., CSK 255/07, 7 kwietnia 2004 r., IV CK 215/03).

Przechodząc na grunt niniejszej sprawy, w pierwszej kolejności, zasadniczą kwestią podlegającą badaniu było ustalenie, czy powódka G. K. może skutecznie dochodzić zachowku po zmarłej matce H. G.. Powódka jako spadkobierca ustawowy po zmarłej matce, należy do grupy osób wskazanych w art. 991§1 k.c. i uprawnionych do żądania zachowku w 1/2 udziału spadkowego, czyli w 1/8 części wartości spadku.

W dalszej kolejności Sąd stwierdza, że wysokość zachowku ustala się za pomocą obliczeń, które w zasadzie przebiegają w trzech etapach: najpierw ustala się udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku, udział ten jest wyrażony odpowiednim ułamkiem, potem ustala się substrat zachowku, który po przemnożeniu przez wspomniany ułamek daje nam poszukiwaną wielkość, czyli wysokość zachowku. Aby ustalić substrat zachowku należy przede wszystkim określić tzw. czystą wartość spadku. Czysta wartość spadku stanowi różnicę między wartością stanu czynnego spadku a wartością stanu biernego spadku. Tak określona wartość powinna być powiększona o dokonane przez spadkodawcę darowizny. Wartość przedmiotu darowizny oblicza się zaś według stanu z chwili jej dokonania, a według cen z chwili ustalania zachowku (art. 995§1 k.c.).

Przy ustalaniu czystej wartości spadku należy pamiętać, że do spadku należą nie tylko zobowiązania spadkodawcy, które obciążały go za życia i nie wygasły z chwilą jego śmierci, lecz również określone obowiązki majątkowe związane z dziedziczeniem, które nie wynikają ze stosunków prawnych istniejących za życia spadkodawcy, powstające z mocy przepisów prawa spadkowego w chwili jego śmierci lub później, ale w związku z jego śmiercią. Przepis art. 922 § 3 k.c. wśród długów spadkowych wymienia zatem także koszty pogrzebu spadkodawcy w takim zakresie, w jakim pogrzeb ten odpowiada zwyczajom przyjętym w danym środowisku, koszty postępowania spadkowego, obowiązek zaspokojenia roszczeń o zachowek oraz obowiązek wykonania zapisów zwykłych i poleceń, jak również inne obowiązki przewidziane w przepisach. Ustalenie składu spadku w sprawie o zachowek następuje według zasad określonych w art. 922 k.c., z tym że przy ustalaniu stanu biernego spadku nie uwzględnia się zobowiązań wynikających z zapisów i poleceń (art. 993 k.c.) oraz zobowiązań z zachowków.

Uprawnionym do zachowku należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni – dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach – połowa wartości tego udziału.

W nawiązaniu do powyższego należy wskazać, że powódka była uprawniona do 1/4 części spadku. Ponieważ jest osobą pełnoletnią i zdolną do pracy, udział spadkowy powódki stanowiący podstawę dla obliczenia zachowku wynosi 1/2 (połowa udziału spadkowego, która by spadkobierczyni przypadła przy dziedziczeniu ustawowym).

Sąd Okręgowy uznał iż skład spadku po H. G. wchodziły ruchomości (szczegółowo wymienione w protokole spisu inwentarza – k. 239) o wartości 5.200 zł, co stanowi wartość majątku spadkowego, od której następnie należało odliczyć stan bierny spadku. W niniejszej sprawie, brak było jakichkolwiek wierzytelności, stan bierny wynosił 0, zatem czysta masa spadkowa wyniosła 5.200 zł. Na długi spadkowe po H. G. składał się koszt przeprowadzenia postępowania o spis inwentarza w kwocie **1.447,91 zł**. Sąd Okręgowy czystą wartość spadku określił na kwotę **3.752,09 zł**.

Doliczeniu do czystej wartości spadku podlegała następnie, zgodnie z art. 993 k.c., wartość rynkowa przedmiotu darowizny uczynionej na rzecz pozwanej, tj. nieruchomości położonej w W., dla której w Sądzie Rejonowym w T. prowadzona jest Księga Wieczysta KW (...) oraz udziału wynoszącego 1/2 części w nieruchomości położonej w M., dla której Sąd Rejonowy w T. prowadzi Księgę wieczystą KW (...). Według rzeczoznawcy D. A., aktualna wartość udziału należącego do H. G. wynoszącego 1/2 części w nieruchomości położonej w M., po uwzględnieniu nakładów poczynionych przez R. G. (1), wynosi 94.500 zł. Z kolei aktualna wartość rynkowa nieruchomości położonej w W. i zabudowanej domem mieszkalnym po uwzględnieniu i odliczeniu nakładów poczynionych przez R. G. (1), wynosi 702.000 zł.

Mając na uwadze powyższe, łączna wartość obu działek wynosi **796.500 zł**.

Substrat zachowku (czysta wartość spadku powiększona o dokonane przez spadkodawcę darowizny) wynosiła wobec tego **800.252,09 zł**. Mnożąc zatem udział spadkowy obliczony na potrzeby ustalania zachowku, tj. 1/8 części z substratem zachowku, tj. **800.252,09 zł**, należy powódce zachówek w myśl art. 991 § 1 wynosi **100.031,51 zł**.

W dalszej kolejności trzeba podkreślić, że w myśl art. 1000 k.c. obdarowany jest obowiązany do zapłaty sumy przysługującej z tytułu zachowku tylko w granicach wzbogacenia będącego skutkiem darowizny. W świetle art. 1000 § 2 k.c., jeżeli obdarowany sam jest uprawniony do zachowku, **ponosi on odpowiedzialność względem innych uprawnionych do zachowku tylko do wysokości nadwyżki przekraczającej jego własny zachówek**. Granice odpowiedzialności określa więc stan aktualnego wzbogacenia pomniejszony o wysokość należnego obdarowanemu zachowku. Stan wzbogacenia ustala się także według stanu istniejącego w chwili wystąpienia z żądaniem zapłaty sumy potrzebnej do uzupełnienia zachowku.

Pozwana zmierzała do wykazania, że zmarła H. G. za życia przekazała powódce darowizny, których łączna wartość przekracza wartość należnego powódce zachowku. Jak wyżej wskazano W. Z. (1), nie zdołała przedstawić niebudzących wątpliwości dowodów na to, że powódka otrzymała od swojej matki darowizny, których wartość znacząco przekracza wartość należnego jej zachowku. Ciężar dowodu tego faktu spoczywał natomiast zgodnie z art. 6 k.c. na pozwanej, skoro wywodziła z niego korzystne dla siebie skutki prawne. Zeznania świadków słuchanych w sprawie, są w tej kwestii niejasne, niespójne i budzą wątpliwości Sądu o czym była mowa wyżej.

Pozostali świadkowie zeznali, że zmarła przekazywała powódce co jakiś czas kwoty pieniężne w wysokości około 2.000 – 3.000 zł. Darowanie żadnej kwoty nie zostało stwierdzone pismem. W ocenie Sądu, pozwana nie wykazała, aby zmarła H. G., za życia przekazała powódce kwoty, które pozwana wskazała w pozwie, tzn. 40.000 zł, 54.000 zł oraz około 80.000 zł. Zdaniem Sądu, zmarła przekazywała swojej córce G. K. niewielkie kwoty pieniężne, kilkakrotnie wspomogła córkę w sfinansowaniu wspólnych wakacji nad morzem czy pomogła wnukowi z naprawą samochodu. Jednakże żaden ze świadków nie był w stanie precyzyjnie określić dokładnych sum, jakie zmarła darowała córce ani częstotliwości przekazywania tych pieniędzy. Biorąc pod uwagę sytuację rodzinną powódki i spadkodawczyni uznać należy, iż były to zwyczajowo przyjęte niewielkie darowizny na rzecz córki nie mające znaczenia dla wyniku niniejszej sprawy. Warto podkreślić, iż W. Z. (1) wychowywała się w pełnej rodzinie, miała zamożnych rodziców, którzy pomogli jej i mężowi T. Z. założyć własną działalność gospodarczą, również w zakresie usług transportowych. Warto podkreślić, iż pozwana z mężem swoją działalność do dziś prowadzi w biurówcu należącym do R. G. (1), na tej samej nieruchomości, której udział otrzymała pozwana od swojej matki w darowiźnie. Spadkodawczyni wiążąc się z R. G. (1) zostawiła swoją córkę G. K. w wieku piętnastu lat pod opieką babci i jak wynika z zeznań powódki przez wiele lat w niewielkim stopniu interesowała się jej losem. Relacje między powódką a jej matką uległy polepszeniu, gdy G. K. podjęła skuteczną walkę z nałogiem alkoholowym. W tej sytuacji wspólny wyjazd na wakacje, drobne, niewielkie wsparcie finansowe nie może być odbierane jako okoliczności mające wpływ na wynik niniejszej sprawy.

Biorąc powyższe okoliczności pod uwagę Sąd Apelacyjny na podstawie powołanych wyżej przepisów orzekł jak w pkt I wyroku. Mając na uwadze powyższe, należało stwierdzić, że powódce na podstawie art. 991§1 k.c. przysługiwało w stosunku do pozwanej W. Z. (1) roszczenie o zapłatę kwoty pieniężnej w wysokości **100.031,51 zł** tytułem zachowku. O odsetkach od powyższej kwoty Sąd orzekł na podstawie art. 481 k.c. w zw. z art. 455 k.c., uznając, że roszczenie

o zachówek staje się wymagalne z chwilą wezwania osoby zobowiązanej do uiszczenia zachowku do jego wypłaty. W niniejszej sprawie pełnomocnik powódki żądanie takie skierował do pozwanej w dniu 14 października 2013 roku, zakreślając pozwanej 7 dniowy termin na dokonanie spłaty. W tej sytuacji o odsetkach należało orzec od dnia 22 października 2013 roku.

W pozostałym zakresie powództwo podlegało oddaleniu. O kosztach postępowania Sąd orzekł w oparciu o art. 100 k.p.c. stosunkowo je rozdzielając w stosunku do stopnia w jakim każda ze stron wygrała i przegrała sprawę. Powódka wygrała niniejszą sprawę w 80% i jednocześnie przegrała w 20%. Łączne koszty postępowania w niniejszej sprawie wyniosły 3145,33 (koszty stawiennictwa świadków i opinii biegłego k-94, 150, 249). W tej sytuacji pozwana przegrywająca sprawę w 80% winna zwrócić Skarbowi Państwa kwotę 2516,30 zł ($3145,33 * 80\%$) oraz opłatę od pozwu, od uiszczenia której zwolniona była powódka obliczoną od wartość zasądzzonego roszczenia tj. 5002 zł. Zatem łączne koszty jakie winna uiścić pozwana wyniosły 7518,30 zł. Kosztami postępowania od uiszczenia których zwolniona była powódka Sąd obciążył Skarb Państwa. W ten sam sposób Sąd rozliczył koszty zastępstwa procesowego. Stawka minimalna radcy prawnego i adwokata przy wskazanej wartości przedmiotu sprawy wynosiła 3600 zł zgodnie z obowiązującymi w chwili wszczęcia postępowania Rozporządzeniami Ministra Sprawiedliwości z dnia z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jednolity Dz. U. 2013.490 ze zmianami) i w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jednolity Dz. U. 2013.461 ze zmianami) i powiększone o opłatę skarbową od pełnomocnictwa. Uwzględniając, iż powódka wygrała sprawę w 80% winna odzyskać również 80% wynagrodzenia swego pełnomocnika tj. kwotę 2880 zł i jednocześnie zwrócić pozwanej koszty wynagrodzenia jej pełnomocnika w 20% tj. w stopniu w jakim przegrała sprawę tj. kwotę 720 zł. po wzajemnym potrąceniu obu należności pozwana winna zwrócić powódce kwotę 2160 zł.

SSO Wojciech Modrzyński